

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

תוכן

- 2.....הלכה למעשה.
- 2.....א. מהו דתימא כי אזלינן בתר רוב דיעות לחומרא אבל לקולא לא אזלינן קמ"ל.
- 3.....הדרן עלך מי שקינא.
- 3.....הלכתא למשיחא.
- 3.....א. אלו נאמרין בכל לשון פרשת סוטה.
- 3.....הלכה למעשה.
- 3.....ב. ווידוי מעשר.
- 5.....ג. קרית שמע.
- 6.....ד. ותפלה.
- 8.....ה. וברכת המזון.
- 9.....הלכתא למשיחא.
- 10.....ו. ושבועת העדות.
- 10.....ז. ושבועת הפיקדון.
- 11.....ח. ואלו נאמרין בלשון הקודש מקרא ביכורים.
- 11.....הלכה למעשה.
- 11.....ט. וחליצה ברכות וקללות.
- 12.....י. ברכת כהנים וברכת כהן גדול.
- 13.....הלכתא למשיחא.
- 13.....יא. ופרשת המלך.
- 14.....יב. ופרשת עגלה ערופה.
- 14.....יג. ומשוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם.
- 15.....הלכה למעשה.
- 15.....יד. מפני מה תקנו תפלה בלחש כדי שלא לבייש את עוברי עבירה.
- 17.....הלכתא למשיחא.
- טו. וטמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים וכל מי שאירע בו דבר צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים.
- 17.....טז. שחרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה.
- 18.....יז. דם חטאת למעלה ודם עולה למטה.
- 18.....יח. חטאת נקבה עולה זכר.

הלכה למעשה ולמשיחא בדף היומי

מסכת סוטה

- 19.....הלכה למעשה.
- 19.....יט. שלא יקראנה למפרע.
- 20.....ב. הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא.

דף לב.

הלכה למעשה

א. מהו דתימא כי אזלינן בתר רוב דיעות לחומרא אבל לקולא לא אזלינן קמ"ל

כבר התבאר לעיל דף לא: שבעדות שנאמנים עליה פסולים זה הכלל בפסולין הלך אחר רוב המניין בכל מקום¹ בין בבית אחת בין בזה אחר זה².

לפיכך בעדות סוטה שנשמאת היו כולן פסולין הולכין אחר הרוב³, כיצד שתי נשים אומרות נטמאת ושלש, אומרות לא נטמאת הרי זו שותה, שלש אומרות לא נטמאת וארבע אומרות נטמאת הרי זו אינה שותה, היו מחצה למחצה הרי זו שותה.

וכן בעדות אשה שהאמינו חכמים אפילו העד עבד או שפחה או אשה או קרוב, מותרת. אשה⁴ אחת אומרת לא מת, ושתי נשים אומרות מת, הרי זו תינשא, וכן אם אמרו אפילו עשרה נשים לא מת, ואחת עשרה אמרו מת הרי זו תינשא, אפילו אם לא התיירוה להנשא⁵ שהולכין אחר רוב הדעות⁶, על אף שכלל הוא שני עדים הם כמאה, לא אמרו כן אלא במקום שצריך דוקא עדים כשרים, אבל במקום שהכשירו פסולים, הלך אחר רוב הדעות, בין להקל בין להחמיר.

¹ רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ט הלכה יז

² מעשה רקח על הרמב"ם הלכות סוטה להלן

³ רמב"ם הלכות סוטה פרק א הלכה יט

⁴ שו"ע ונו"כ אבהע"ז יז מ

⁵ ב"ש שם קכה

⁶ וכן בעגלה ערופה שלש נשים או שלשה פסולים אומרים ראינו ההורג וארבע נשים או ארבעה פסולים אומרים לא ראיתם עורפין, זה הכלל בפסולין הלך אחר רוב המניין בכל מקום כמבואר ברמב"ם הלכות רוצח שם הלכה יז

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

הדרן עלך מי שקינא

הלכתא למשיחא

א. אלו נאמרין בכל לשון פרשת סוטה

כשמשביע הכהן את השומה משביעה בלשון שהיא מכרת, ומודיעה בלשונה שלא גרם לה אלא קינוי וסתירה שקנא לה בעלה ונסתרה ואומר לה בלשון שהיא מכרת (במדבר ה פסוק יט – כב) אם לא שכב איש אתך ואם לא שטית טמאה תחת אישך הנקי ממי המזרים המאזרים האלה. ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת ויתן איש בך את שכבתו מבליעדי אישך. ויתן יה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך בבת ה' את ירכך נפלת ואת בטנג צבה. ובאו המים המאזרים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל ירך. והיא אומרת אמן אמן בלשון שהיא מכרת.

הלכה למעשה

ב. וידוי מעשר

נאמר בפרשת כי תבוא (דברים כו פסוק יב – טו) כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתה ללוי לגר ליתום ולא למנה ואכלו בשעריך ושבעו. ואמרת לפני יה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום ולא למנה ככל מצותך אשר צויתני לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי. לא אכלתי באני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתתי ממנו למת שמעתי בקול יקוק אלהי עשיתי ככל אשר צויתני. השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש.

הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּרַף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

נתחייבנו בזה להתוודות לפני ה' אחר שנבער מן הבית את בתרומה ותרומת מעשר⁷, מעשר ראשון, מעשר שני, מעשר עני, ולקט שכחה ופאה, נטע רבעי, חלה, ובכורים בשנה הרביעית והשביעית לשמיטה⁸. ונקרא בלשון חז"ל "וידוי מעשר"⁹. ונפסקו ברמב"ם¹⁰ ובטור ובשו"ע¹¹.

בוידוי מעשרות הוא מתודה ואומר את שבה עצמו שעשה כדין¹², ולא עבר על מצות ה'¹³, שרצון ה' שבשעת ביעור המעשרות בפועל, שנבער אותם גם בדיבור – בוידוי לפניו שקיימנו את מעשה הביעור¹⁴. ואינו צריך להתוודות בוידוי זה על עוונות¹⁵.

י"א שמברכים על הוידוי את ברכת המצות¹⁶, ונסתפק האדר"ת¹⁷ אם מברכים "אשר קידשנו במצותיו וציונו על וידוי" או שצ"ל "וציונו להתוודות"¹⁸. וי"א שאין מברכים כלל על מצות וידוי¹⁹.

וידוי מעשר נאמר בכל לשון שהוא מבין שנאמר וְאָמַרְתָּ לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בכל לשון שאתה אומר²⁰.

⁷ ראה לקמן.

⁸ משנה במע"ש פ"ה מ"ו, רמב"ם מע"ש ונטע רבעי פ"א ח"א, מוש"ע יו"ד שלא קמ. – וכמבואר בפרשת ראה (דברים יד כח–כט) "מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך", "ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכך ה' אלקיך בכל מעשה ידך אשר תעשה". ופירש רש"י שם שלמדה התורה שמי שהשקה את מעשרותיו של השנה ראשונה והשניה לשמיטה, שיבערם מן הבית בשנה השלישית.

⁹ ספרי שם שנאמר בו "לפני ה' אלקיך, זה וידוי מעשר". ונקרא בשם זה גם במשנה במע"ש פ"ה מ"י ועוד וכן בתוספתא ובגמ' בכמה מקומות, ובמשנה מע"ש שם פ"ה מט"ו וסוטה מז ע"א נקרא "הודיית המעשר". ובמלבי"ם שם נאמר שוידוי היינו דברים הנאמרים בלחש לפני ה'. ראה לקמן.

¹⁰ בפ"א מהלכות מעשר שני.

¹¹ סימן שלא מסעיף קמ עד סוף הסימן. ומ"מ אין חיוב לחזור אחר פירות כדי לקיים מצוה זו ואין בזה אפילו מדת חסידות – דרך אמונה פ"א מהל' מעשר שני סקכ"ו. [ועי"ש בסק"ל שאף המקומות בחו"ל שנוהג בהם דין תרומות ומעשרות לא נוהג בהם דין ביעור]. ועי"ש בדרך אמונה סק"נ שאף נשים חייבות במצוה זו אף שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, כיון שמצוה זו היא פרט בהלכות תרומות ומעשרות.

¹² כמו שכתוב שצריך לומר (דברים שם) "לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי". – תוס' יומא לו ע"א ד"ה ומעשר עני ותוס' ר"ד וריטב"א שם.

¹³ סוטה לב ע"ב אדם אומר שבחו כו' ורש"י ד"ה שבחו.

¹⁴ סהמ"צ לרמב"ם שם.

¹⁵ ואעפ"כ נקרא וידוי כיון שכל מי שמודה [לפני ה'] במה שעשה, בין כשעשה טוב ובין כשעשה רע, נקרא וידוי – הון עשיר מע"ש פ"ה מ"י, וכע"ז במלבי"ם עה"ת שם, ועי"ש בפירוש שכתב שם לדברי הספרי, – הובא לעיל. ועי' כפתור ופרח פרק מ"ב שכתב "והוידוי הוא דרך תפלה כו".

¹⁶ השקפה לברכה לרי"צ הלוי ה"א בשם נתיבות עולם על הסמ"ק.

¹⁷ אחרית השנים להאדר"ת סוף פ"ה בשם ר"מ הכהן.

¹⁸ במשפט כהן (סי' נו) מצדד שיש לברך "על וידוי", עוד כתב שצריך לברך ברכת שהחיינו על מצות וידוי, שהרי היא באה מזמן לזמן.

¹⁹ השקפה לברכה שם, אחרית השנים שם.

²⁰ בספרי תבוא פסקא שג, ונלמד בגמרא להלן ממה שנאמר "ואמרת לפני ה' אלקיך", ולומדים גזרה-שוה "אמירה אמירה" מפרשת סוטה שנאמרת בכל לשון. ונפסק ברמב"ם הל' מע"ש פ"א ח"ה, מוש"ע שלא קמנו,

הַלָּכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

ג. קרית שמע

במצות קריאת²¹ שמע שנצטוינו לקרות פעמיים בכל יום בבוקר ובערב, יכול לקרותה בכל לשון, כלומר בכל שפה שמדוברת באותה מדינה²², והוא שמבין הלשון, שנאמר (דברים ו פסוק ד) שְׁמַע שְׁמַע בכל לשון שאתה שומע, אבל למצוה מן המובחר הוא דוקא בלשון הקודש.

ויזהר מדברי שיבוש שבאותו לשון וידקדק באותיותיו כמו בלשון הקודש.

יש שכתב²³, כי גם בקריאת שמע אם הוא מבין לשון הקודש אינו יוצא כשקורא בשאר לשון. ויש שהסתפק בזה²⁴, משום שיש דרשא מפורשת שקריאת שמע נאמרת בכל לשון מהנאמר 'שמע' בכל לשון שאתה שומע.

בימינו אף מצד הדין יש ליזהר שלא לקרותה בשפה אחרת, כי אם בלשון הקודש כי יש כמה וכמה תיבות שאין אנו יודעים איך להעתיקם היטב, כגון תיבת וְשִׁנְתָּם יש בו כמה ביאורים אחד לשון לימוד ואחד לשון חידוד²⁵. וכן כמה וכמה תיבות שבק"ש שאין אנו יודעין היטב ביאורו על לשון אחר, כגון תיבת אֶת ותיבת לְטַטֵּף ותיבת

[וקצ"ע שברמב"ם שם נאמר שנלמד ממש"כ "ואמרת וגו'" – בכל לשון שאתה אומר, ודלא כלימוד המובא בגמרא] ודוקא בלשון שהוא מבין תוס' שם א ד"ה אלו, מאירי שם, וז"ל תוס' שם "אבל בן מדי אינו אומר בלשון פרסי כשאינו מבין. ועי' השקפה לברכה סי' ט שדייק בן מלשון רש"י ושר"ל שגם בלשון הקודש אינו יוצא אם אינו מבין.

²¹ שו"ע ונו"כ או"ח סב ב ומ"ב ג

²² דנ"ל בפשיטות דאותן דברים הנאמרים בכל לשון הוא דוקא אם אנשי אותו המדינה מדברין כך, אבל אם אנשי המדינה אינם יכולין לדבר זה הלשון ורק הוא ועוד איזה אנשים יחידים יודעים זה הלשון זה לא נחשב לשון כלל למדינה זו שאינה מכרת בזו הלשון, דבשלמא לשה"ק הוא לשון מצד העצם משא"כ שאר לשון איננו כ"א מצד הסכם המדינה וכיון שאין אנשי המדינה זו מכירין בלשון זה לא נקרא לשון כלל.

²³ אבן האזל הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה י עיין שם שהוכיח בן מדברי הראב"ד שכשקורא בשאר לשון אינו צריך לדקדק כל כך כמו שמדקדק כשקורא בלשון הקודש. והקשה האבן האזל דא"כ בלשון הקודש גם לא ידקדק ויצא ידי חובה מדין שאר לשון. ותירץ דכשמבין לשון הקודש אינו יוצא בשאר לשון, והא דאמרינן 'שמע בכל לשון שאתה שומע' היינו רק אם אינו מבין לשון הקודש ויכול לקרוא רק בלשון אחרת דאז יכול לקרוא באותה לשון.

²⁴ שפת אמת כאן

²⁵ כמו שאמרו חז"ל שיהו ד"ת מהורדין בפ"ך שאם ישאלך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו. מ"ב שם

הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מַסְכַּת סוּטָה

צִיצֵת²⁶ וּכְדוּמָה²⁷, אֲבָל כְּשֶׁאֵנוּ קוֹרְאִין שְׁמַע בַּלְשָׁה"ק אֲפִילוּ אִם אֵינוּ מִבִּין²⁸ הַלְשׁוֹן יֵצֵא²⁹.

הַמְקוֹר חַיִּים³⁰ הִנְהִיג, כִּי גַר שֶׁאֵינוּ יָכוֹל לְהַבִּין וּלְקַרְוֹא אֲפִילוּ מִלֵּה אַחַת בַּלְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ, שִׁיקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע בַּלְשׁוֹן אַחֵר, מִשּׁוּם שֶׁפְּשׁוּט הוּא שְׁעָדִיף לְשׁוֹן אַחֵר מִלְּקַרְוֹא מִלֵּה בְּמִלֵּה כְּשֶׁאֵין לוֹ בַּה שׁוּם מוֹבֵן וְחִיבוּר.

ד. וְתַפְלָה

²⁶ כִּי יֵשׁ בַּה שְׁנֵי פִירוּשִׁים, יֵשׁ שֶׁפִּירְשׁוּ לְשׁוֹן מִצִּיץ הֵינּוּ לְשׁוֹן הַבְּמָה, וְיֵשׁ שֶׁפִּירְשׁוּ לְשׁוֹן צִיצֵת נּוֹבֵל הֵינּוּ לְשׁוֹן יוֹצֵא וּבּוֹלֵט מֵהַבְּנֵה, וְיֵשׁ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת גּוֹרֵל כִּי־צֵד לְתִרְגָּם עֵינַי חֲלִי" רַע"א מִגִּילָה יוֹ.
²⁷ כִּנּוּן שֶׁם הוּיָה אֵין אֵנוּ יוֹדְעִים לְהַעֲתִיקוֹ כְּרֵאוּי, שְׁכֵן יֵשׁ מַעֲתִיקִים אוֹתוֹ שֶׁהוּא נִיצְחִי, וְיֵשׁ מַעֲתִיקִים אוֹתוֹ כֹּל יָכוֹל, וְאֵין שׁוּם הַעֲתָקָה לְהִיָּה הוּא וְיִהְיֶה, שׁוּהוּ עֵצֶם שֶׁם הוּיָה, עֵינַי עֲרוּה"ש שֶׁם ד' וְעַל פִּי הַמַּתְרַגְּמִים שׁוּה שֶׁם הוּיָה לְשֵׁם אֱלֹקִים. וְכֵן הַתִּיבּוֹת 'וְחֵרָה אֶף ה' בְּהַעֲתָקָה שְׁנִיָּה לְשׁוֹן כַּעַם, וּבַלְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ הַבְּדִל גְּדוֹל בִּינֵיהֶם. וְלֹא זֶה בְּלִבְד אֵלֹא גַם אִם יִתְרַגֵּם מִלֵּה לְמַשְׁמַעוֹת שֶׁאֵינָה מְדוּיָקָה הֵרִי זֶה כִּאִילוּ חִסְרֵי תִיבָה מִקְרִיאַת שְׁמַע, כְּמִש"כ רַע"א מִגִּילָה יוֹ. וּפְשׁוּט שְׁכֵמוֹ שֶׁבְּקוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע בַּלְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ וְחִסְרֵי תִיבָה אַחַת אוֹ קְרֵא לְמַפְרַע, לֹא יֵצֵא אֲפִילוּ אִם לֹא שִׁנָּה מִמַּשְׁמַעוֹת הַפֶּסֶק בְּכִלְלוֹתוֹ, הוּא הָדִין בְּקוֹרֵא בַּלְשׁוֹן לַע"ז, צִרִיךְ שֶׁלֹּא יַחְסִיר תִּיבָה וְלֹא יִקְרָא לְמַפְרַע, וְכֵמוֹ שֶׁכְּתֹב הַרְמֵב"ם 'וְהוּא שִׁיאֲמַר אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁתִּקְנֶה חו"ל וְבַעֲרוֹךְ הַשְּׁלַח שֶׁם סִיִּים לְפִיכֵךְ בּוֹזֵן הַזֶּה אֲסוּר לְקִרְוֹת קְרִיאַת שְׁמַע וְתַפְלָה וְכֹל הַבְּרִכוֹת רַק בַּלְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ, וְכֵן הוֹרוּ גְּאוֹנֵי עוֹלָם זֶה כַּעֲרֵךְ שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְכֵן עִיקַר לְדִינָא.

²⁸ דּוּחַ אֵינוּ מִצְוִי שְׁכֵן יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע בִּיאוּר הַפֶּסֶק רֵאשׁוֹן שֶׁבְּק"ש שֶׁהַכּוֹנֵה בּוֹ לַעֲיֹבָא. מ"ב שֶׁם
²⁹ וּבַסְּבֵרַת הַחִילּוּק בֵּין לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ שִׁיּוּצָא אֶף שֶׁאֵינוּ מִבִּין הַלְשׁוֹן, שֶׁלְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ הִיא לְשׁוֹן מִצַּד עֲצָמָה, מִשָּׂא"כ שֶׁאֵין לְשׁוֹנוֹת אֵין הֵם לְשׁוֹנוֹת מִצַּד עֲצָמָם, וְאֵין לָהֶם תּוֹרַת לְשׁוֹן רַק בְּאוֹתָהּ הַמְדִּינָה שֶׁמְדַבְּרִים כֵּךְ מִצַּד הַסְּכֻמַּת בְּנֵי הַמְדִּינָה לְהַבִּין אֶחָד אֶת הַשְּׁנִי בְּאוֹפֵן כּוֹחַ, וְלֹא בְּשֵׂאֵר מְקוֹמוֹת, כְּמִש"כ בְּבִיאוּר הַלֵּכָה שֶׁם ד"ה יָכוֹל וְעֵינַי חֲי' ר' שְׁמוּאֵל נִדְרִים א' ז' שֶׁהוֹסִיף שֶׁהַחִיּוּב לֹא מֵר' 'שְׁמַע' וְהוּא אֲמַר שְׁמַע בְּשִׁפְתַּי לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ, אֲמַר אֶת מַה שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה, וְכִיּוֹן שׁוּהוּ חִיּוּבוֹ וְכִיּוֹן הוּא יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָה, אֵין צוּרֵךְ שִׁיבִין אֶת מַה שֶׁהוּא אוֹמֵר. לֹא כֵן כִּאֲשֶׁר הוּא אוֹמֵר קְרִיאַת שְׁמַע בְּשֵׂאֵר לְשׁוֹנוֹת, שֶׁאֵין הוּא יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּגִלָּל שֶׁאֲמַר אֶת מַה שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה, שֶׁהֵרִי בַּתּוֹרָה הַפְּרָשָׁה נֹאמְרָה בַּלְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ, אֵלֹא מִצַּד דִּין בְּכֹל לְשׁוֹן שֶׁאֲתָהּ שׁוֹמַע שֶׁאֲפֹשֶׁר לְקַרְוֹא עַל יְדֵי תִרְגּוּם הַפְּרָשָׁה, בּוֹזֵה הוּא צִרִיךְ לְהַבִּין אֶת מַה שֶׁמֵּתְרַגֵּם.

³⁰ סְעִיף ב

הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּרַף הַיּוֹמִי

מַסְכַּת סוּטָה

יכול להתפלל³¹ בכל לשון שירצה כשמבין את אותה השפה, כשמתפלל בצבור³², ומצוה מן המובחר הוא דוקא³³ בלשון הקודש³⁴ ויוצא בה³⁵ אפילו אם אינו מבינה³⁶. אבל ביחיד לא יתפלל אלא בלשון הקודש, לפי שאין מלאכי השרת מכירין בשאר לשונות והיחיד צריך למלאך מליץ לקבל תפלתו, אבל צבור א"צ למליץ³⁷, שנאמר (איוב לו פסוק ה) הֵן אֵל פֶּבֶר וְלֹא יִמָּאֵם.

ומכל מקום³⁸ גם כאשר מתפללים בלשון לע"ז, ההיתר הוא רק כשמתפלל את סדר התפילה המקובל, אלא שאומרו בלשון לע"ז, אך לסדר נוסח חדש בלועזית אסור, ולכן בעלי תשובה או עולים חדשים שבנתיים יודעים רק את השפה הזרה, יתפללו מתרגום שנכתב על ידי שומרי תורה ומצוות.

והנשים שנהגו להתפלל בלע"ז תפלת י"ח שהן חייבות בהן כאנשים, יש שלמדו עליהן זכות לומר³⁹ שלא מנעו ליחיד להתפלל בשאר לשונות אלא כששואל צרכיו, כגון שמתפלל על החולה⁴⁰ או על שום צער שיש לו בביתו, אבל תפלה הקבוע לצבור אפילו יחיד יכול לאומרה בכל לשון⁴¹, ויש שלמדו עליהן זכות אחר לומר⁴² שלא מנעו להיחיד מלהתפלל בשאר לשונות אלא מלשון ארמי בלבד שהוא מגונה בעיני מלאכי

³¹ שו"ע ונו"כ שם קא ד

³² עיין בתשובת ח"ס או"ח סי' פ"ד ופ"ו שהאריך בכמה ראיות דמה שהתירו להתפלל בכל לשון היינו דוקא באקראי אבל לקבוע בקביעה תמידית ולהעמיד ש"ץ ולהשכיח לה"ק לגמרי זה א"א בשום אופן ע"ש ועוד מחמת כמה וכמה טעמים נכוחים האריכו כל גאוני הזמן בספר דברי הברית והסכימו שאיסור גמור הוא לעשות כן ולאפוקי מכתות חדשות שנתפרצו מחוץ למדינה בזה והעתיקו את כל נוסח התפלה ללשון העמים ועבירה גוררת עבירה שדלגו הברכה של קבוצ גליות וברכת ולירושלים עירך וכשם שרוצים להשכיח זכרון ירושלים כן רוצים להשכיח לשה"ק מישראל פן יגאלו בזכות שלא שינו את לשונם הקדוש ברוך הוא ישמרנו מדיעות אפיקורסות כאלו

³³ כתב הרע"א ברכות דף יג ע"א, ובמגילה דף יז ע"א. שהדבר פשוט כי מי שמבין לשון הקודש, אינו יוצא ידי חובת תפילה כשמתפלל בלשון אחרת, אולם בביאור הלכה ד"ה יכול, שכתב כי מוטב להתפלל בלשון שמבין אם אינו מבין לשון הקודש. ומשמע שאם הוא מבין לשון הקודש גם כן יוצא בכל לשון, רק שעדיף להתפלל בלשון הקודש.

³⁴ מ"ב שם יג

³⁵ אולם אם רוצה משום הכונה להתפלל בלע"ז עדיף טפי כשאינו מבין לשה"ק כמבואר להלן משו"ע הרב ובה"ל ד"ה יכול

³⁶ מ"ב יד

³⁷ שהקב"ה בעצמו מקבל תפילתם. מ"ב שם טו

³⁸ אגרות משה או"ח חלק ד סימן ע אות ד. וכן הוא משמיה דהגר"ש אלישיב בספר ישא יוסף או"ח חלק ב סימן ל.

³⁹ כדעת י"א מובא במחבר שם

⁴⁰ ר"ל שלא בפניו אבל בפניו של חולה מותר בכל לשון דהקב"ה מצוי שם. מ"ב שם טז

⁴¹ דכיון שהתפילה קבועה לצבור הקדוש ברוך הוא בעצמו פונה אליה אפילו שלא בזמן שהצבור מתפלל. מ"ב שם יז

⁴² כדעת הי"א השני במחבר שם.

הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מַסְבֵּת סוּטָה

השרת⁴³, ואינם נזקקין לו⁴⁴, אבל מכירין ויודעים בכל הלשונות, אפילו מחשבות לבו של אדם.

וכל זה ללמוד זכות על הנשים שחייבות בתפלה למה מתפללות בלע"ז ואינן לומדות את התפלה בלשון הקודש עם פירוש המלות. אבל עם הארץ שאינו מבין בלשון הקודש אף ע"פ שיוכל להתפלל בלשון הקודש, מוטב שיתפלל בלשון שמבין אפילו ביחיד כדי שיכוין לבו⁴⁵, ממה שיתפלל בלשון הקודש בלא כוונת הלב, שתפלה בלא כוונה אינה כלום. אך אם אינו מתפלל בכונה יתפלל בלשון הקודש.

ובימינו יש שכתבו שאין להתפלל בלשון לע"ז כלל, כיון שאין מי שיודע בפתרון לשון הקודש על בוריו, והמיקל לעצמו לומר שיוצא בלשון לעז גוערין בו בנזיפה⁴⁶.

אמנם כשאנו יודע כלל לקרוא לשון הקודש, ואין לו אלא סידור בלשון לע"ז, כתב בכף החיים⁴⁷ שכדי לא לבטל מצוות תפילה מותר לו להתפלל בלשון לע"ז⁴⁸, ולכן עד שילמדו לשון הקודש, יאמר נוסח התפילה בשפה שמכיר⁴⁹ שתירגמו שומרי תורה ומצוה ביותר⁵⁰.

ה. וברכת המזון

⁴³ מ"ב שם יח

⁴⁴ ובצבור מותר אף לשון ארמי. ובה אנו שפיר מה דאומרים יקום פורקן וברוך שמיא בצבור וכדומה [פמ"ג]. ולפ"ז אם מתפלל בביתו אין יכול לאמר שום יקום פורקן. וכן מוכח באור זרוע הגדול בהלכות שבת סי' נ. מ"ב שם יט

⁴⁵ שו"ע הרב שם ה, ומוכח בס"ח סימן תקפ"ח דהיינו דוקא אם הוא י"ש ורצונו בזה הוא רק כדי שיתפלל בכונה, אבל אם אינו בכי האי גוונא יתפלל בלח"ק והמעם כי לה"ק יש לו סגולות רבות מכל לשונות והוא הלשון שהקב"ה מדבר בו עם נביאיו כמו שכתב הרמב"ן בפ' תשא וחז"ל אמרו בלח"ק נברא העולם כדכתיב לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת וגם כשתקנו כנה"ג את נוסח התפלה היו ק"ך זקנים ומהם כמה נביאים והמה נימנו על כל ברכה בתיבותיה ובצירופי אותיותיה בכמה סודות נעלמות ונשגבות וכשאנו אומרים דברים אלו בלשונם של כנה"ג אף שאין אנו יודעין לכוין מ"מ עלתה לנו תפלתנו כהוגן כי התיבות בעצמן פועלין קדושתן למעלה משא"כ כשמתפללין בלע"ז. בה"ל שם ד"ה יכול

⁴⁶ יד אפרים על שו"ע שם ועיי' ערוך השולחן סב ד אך מהביאור הלכה ושו"ע הרב משמע לא כך שחלא כתבו זאת אלא רק לגבי קריאת שמע בס' סב הנזכר.

⁴⁷ ס"ק יט

⁴⁸ ובהנהגות בית ברוך על החי"א כלל כב סקק"ו כתב דיכול לעשות כן לכתחילה ובקביעות, ואפילו ביחיד. ⁴⁹ שכשמתפלל בלשון לע"ז, כתב בשו"ת אנרות משה, או"ח ח"ד סימן ע אות ד שצריך להתפלל דוקא את סדר התפילה המקובל, ולא יסדר בעצמו תפילה כפי שהוא מבין בלשון לע"ז, דאינו יוצא בזה חיוב תפילה כלל, דנוסח התפילה יש לו סדר, שבתחילתו שבח של הקדוש ברוך הוא, ובסוף שבח והודיה להשי"ת על הטובה שהשפיע לו, ובאמצע יבקש מה שצריך בקשה ותחינה, כמפורש ברמב"ם, וליקח נוסח מנכרים, הוא בחשש ע"ז ותיפלות ושינוי לפני המקום

⁵⁰ אבל לא יתפלל בלשון הקודש, ואחרי כל קטע לפרש בפה ביאור התפילה בלע"ז כדי שיכוין יותר, פשוט דחשיב הפסק, ואסור לעשות כן במקום שאסור להפסיק, ואפילו באמצע פסוקי דומרה אסור. ואם עשה כן באמצע שמונה עשרה צריך לחזור ולהתפלל. אנרות משה או"ח ח"ג סימן ח. אולם האחרונים שו"ת אז נדברו (ח"י סימן ב), וכן כתבו בשו"ת משנה הלכות (ח"ה סימן כו) ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סימן ע) כיון שיוצא יד"ח בכל לשון א"כ ע"י התרגום חשיב שכופל תפילתו פעמיים שיצא יד"ח. ובהנהגת יד אפרים כתב, שיכול להתפלל בלשון הקודש, ולאחר מכן יכול לחזור ולהתפלל בלשון לע"ז, כדת הנשים שמתפללות עם הציבור וחוזרות וקוראות לעצמן הפירוש המודפס בלשון לע"ז.

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

ברכת המזון נאמרת בכל לשון שנאמר (דברים ח פסוק י) וּבִרְכָּתָא אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וּגו', בכל לשון שאתה מברך, כי לא חייבך הכתוב אלא שתברך את ה' אלהיך ובכל לשון שאתה מכיר שאתה מברך ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך תוכל לברך. ומצוה מן המובחר דוקא בלשון הקודש⁵¹.

אבל אם אינו מכיר הלשון אינו יוצא ידי חובתו⁵², ואפילו בלשון הקודש י"א⁵³ שאין אני קורא בו וברכת את ה' אלקיך כיון שאינו מבין תיבות הברכה שמוציא מפיו. ואף על פי שידוע למי מברך וכונתו לברך ה' בתיבות אלו, וכ"ש אם לבבו פונה לדברים אחרים בשעת אמירת הברכות אף על פי שמבין לשון הקודש. ויש אומרים⁵⁴ שבלשון הקודש יוצא אדם ידי חובתו אף על פי שאינו מבין הלשון, משא"כ בשאר לשונות. ולכן הנשים ועמי הארץ שאינם מבינים לשון הקודש, י"א שלכתחילה ראוי שיחמירו לברך ברכת המזון בלשון שמבינים ולא בלשון הקודש, וכן אינם יוצאים בשמיעה מהמברך בלשון הקודש בזימון אלא יברכו לעצמן בלשון שמבינים. אך נהגו שמברכים בלשון הקודש למרות שאינם מבינים⁵⁵.

וכדי לא ליכנס לספיקות⁵⁶, החיוב על כל איש ואשה ללמוד פירוש הברכות בלשון הקודש, באופן שיבין על כל פנים עיקרי הברכה שם ומלכות וענין הברכה בפתילה⁵⁷.

וכל זה בברכת המזון אבל בשאר ברכות בין ברכת הנהנין בין ברכת המצות, ואפילו קידוש לשבת שהוא מן התורה, יש אומרים שיוצא ידי חובתו בכל לשון אפילו אינו מבין וכן בהלל.

אך העיקר להלכה שכל הברכות הן כברכת המזון לענין זה שאינו יוצא ידי חובתו כשאינו מבין הלשון⁵⁸, שכל מה שתקנו חכמים תקנו כעין של תורה וכמו שבברכת המזון אין אני קורא בו וברכת את ה' כשאינו מבין תיבות הברכה או שלבבו פונה לדברים אחרים ה"ה בשאר ברכות לא יצא ידי חובת הברכה.

הלכתא למשיחא

⁵¹ שו"ע ונו"כ שם קפה א ומ"ב שם א

⁵² מ"ב שם א

⁵³ מובא בשו"ע הרב שם, ושונה מתפילה וק"ש

⁵⁴ כך נראה שנקט בביאור הלכה סי' סב ב ד"ה יכול

⁵⁵ יד אפרים, ובערוך השולחן כאן סעיף ז הביא דברי הגר"ז בשו"ע הרב וכתב ומאד תמוה דכיון שידוע למי מברך שפיר קרינן בו וברכת את ה' אלקיך כלומר שנותן שבת והודיה להאל יתברך והרי חסרון כוונה אינו מעכב גם בק"ש רק בפסוק שמע ישראל ועוד אם נאמר כן נמצא שכמה אלפים מישראל אין יוצאין ידי חובתן בברכה זו וחלילה לומר כן ועוד כיון דלדעת רש"י והבה"ג והרי"ף והרמב"ם גם השומע יצא אף כשאינו מבין ואיך נעשה פלוגתא רחוקה לדעת החולקים דאף המברך עצמו לא יצא ולכן העיקר לדינא שיוצא.

⁵⁶ וז"ל העורה"ש שם וכל זה הוא בדיעבד אבל וודאי לכתחלה ועיקר המצוה להבין מה שאומר ומה ששומע בשום לב וכן כשיצא ידי חובתו בשמיעה מאחר צריך השומע לכיון לצאת והמברך יכול להוציא וזה מעכב גם בדיעבד.

⁵⁷ שו"ע הרב שם

⁵⁸ ביאור הלכה שם

הַלָּכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּרַף הַיּוֹמִי

מַסְבֵּת סוּטָה

ו. ושבועת העדות

עדים שידעו עדות ממון⁵⁹, שאחד חייב כסף לחברו, וכשדרש מהם התובע שיבואו ויעידו לטובתו בבית הדין, נשבעו לו שאינם יודעים לו עדות, הרי הם חייבים קרבן "עולה ויורד", שנאמר (ויקרא ה פסוק א – יא) וְנָפֶשׁ כִּי תִחַטָּא וְשָׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע אִם לֹא יִגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ. וְהָיָה כִּי יֵאָשֵׁם לְאַחַת מֵאלֹהֵי וְהַתְּוֹדָה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. וְהָבִיִּיא אֶת אֲשָׁמוֹ לִיקְנוֹק עַל חָטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא נִקְבָּה מִן הַצֹּאֵן בְּשֶׁבַע וָגוֹ', וְאִם לֹא תִגִּיעַ יָדוֹ דִּי שָׁה וְהָבִיִּיא אֶת אֲשָׁמוֹ אֲשֶׁר חָטָא שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה וָגוֹ' וְאִם לֹא תִשָּׁג יָדוֹ לְשְׁתֵּי תָרִים אוֹ לְשְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה וְהָבִיִּיא אֶת קָרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂירַת הָאֶפֶה סֵלֶת.

אין העדים חייבים משום שבועת העדות, עד שישביעם בלשון⁶⁰ שהם מכירין אותה⁶¹.

ז. ושבועת הפיקדון

אדם⁶² שחייב לחברו ממון כתוצאה מהלוואה, מפקדון או מגזילה וכדומה והכחיש ונשבע לשקר, ולאחר מכן הודה על כך חייב להביא קרבן אשם הנקרא "אשם גזילות". שנאמר (שם פסוק כא – כו) נֶפֶשׁ כִּי תִחַטָּא וּמָעַלָה מֵעַל בִּיקְנוֹק וְכַחַשׁ בְּעֵמִיתוֹ וָגוֹ', אוֹ מָצָא אֲבָדָה וְכַחַשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל שֶׁקֶר עַל אַחַת מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם לְחָטָא בְּהִנָּה. וְהָיָה כִּי יִחַטָּא וְאָשֵׁם וְהָשִׁיב אֶת הַגְּזֻלָּה וָגוֹ'. אוֹ מִכָּל אֲשֶׁר יִשְׁבַּע עָלָיו לְשֶׁקֶר וְשָׁלַם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחִמְשָׁתָיו יִסֹּף עָלָיו וָגוֹ'. וְאֶת אֲשָׁמוֹ יָבִיִּיא לִיקְנוֹק אֵיל תָּמִים מִן הַצֹּאֵן בְּעָרְבָךְ לְאָשָׁם וָגוֹ'. וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי ה'.

שבועה זו נקראת "שבועת הפקדון" על שם שפתח בה הכתוב (שם פסוק כא) נֶפֶשׁ כִּי תִחַטָּא וּמָעַלָה מֵעַל בִּיקְנוֹק וְכַחַשׁ בְּעֵמִיתוֹ בְּפִקְדוֹן וָגוֹ'.

⁵⁹ רמב"ם הלכות שבועות פרק ט הלכה א

⁶⁰ והוא מעשרה דברים שנמנו ברמב"ם שם בפרק זה ובהלכה יג הנה למדת שאין העדים חייבין בשבועת העדות אלא ע"פ עשרה דברים ואלו הן: שיתבעם התובע, ושתהיה עדות ממון, ושהיה ממון המטלטל, ושיתחייב הנתבע לשלם בעדותן לבד אם העידו, ושיכפרו אחר שתבען התובע, ושיכפרו בבית דין, ושתהיה שם שבועה בשם או בכינוי, ושתקדם ידיעת העדות לשבועה, ושייחד עדין בעת השבועה או בעת התביעה, ושתהיה השבועה בלשון שהן מכירין אותה.

⁶¹ רמב"ם שם הלכה יב

⁶² רמב"ם שם פרק ז הלכה א

הלכה למעשה ולמשיחא ברך היומי

מסכת סוטה

ואינו חייב בשבועת הפקדון עד שישביעו בלשון שהוא מכירה⁶³.

ח. ואלו נאמרין בלשון הקודש מקרא ביכורים

מצות עשה⁶⁴ להתודות במקדש דוקא ובפני הכהן⁶⁵ על הבכורים בשעה שמביאם, מתחיל וקורא (דברים כו פסוק ג – י) הַגִּדְתִּי הַיּוֹם לַה' אֱלֹהֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְקֹנֶךָ לְאַבְתִּינִי לָתֵת לָנוּ. אֲרָמִי אֲבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִם וַיֵּגֶר שָׁם בְּמִתִּי מֶעֶט וַיְהִי שָׁם לְגֹזִי גָדוֹל עָצוֹם וָרֹב עַד שִׁיגְמוֹר כָּל הַפְּרִשָּׁה עַד (פסוק י) אֲשֶׁר נִתְּנָה לִי ה' ואין קורין אותה אלא בלשון הקודש שנאמר (שם פסוק ה וְעִנִּיתָ וְאָמַרְתָּ בלשון הזאת⁶⁶).

וא"צ⁶⁷ שיבין פירוש המלים, אבל צריך שיבין הענין, ויש לקרותו בטעמים ובקול רם, ואם חיסר אפי' תיבה א' מהקריאה לא יצא, ואסור להוסיף ג"כ, ואם קראה בלשון אחר לא יצא וצריך לחזור ולקרותה בלשון הקודש, ואפי' אינו מבין בלשון הקודש, ובלבד שידע הענין.

הלכה למעשה

ט. וחליצה ברכות וקללות

כבר התבאר במסכת יבמות דף קו: שממה⁶⁸ שכתוב בתורה בפירוש (דברים כה פסוק ז) וְעָלְתָה יְבָמָתוֹ תִּשְׁעָרָה אֶל הַזִּקְנִים וְאָמְרָה שְׁהוּא לִשְׁוֹן צִוּוִּי מִשְׁמַע שֶׁהִיא מִצְוָה לומר כן, למדנו שמלמדין את היבמה שתוכל לקרות, ושיהיה רגיל בפיה זה הפסוק מאן יבמי להקים לאחיו שם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יִבְמִי, ובזה הלשון, כלומר בלשון הקדש. ואם טעו באיזו תיבה, יחזור לראש המקרא⁶⁹.

וכן ממה שכתוב וְעָמַד וְאָמַר למדנו שמלמדין את היבם ומרגילין אותו שיהא יכול לקרות פסוק לא תִּפְצְתִּי לְקַחְתָּהּ ובלשון הקדש וקורין לו מלת לקחתה

⁶³ רמב"ם שם הלכה ז

⁶⁴ רמב"ם הלכות ביכורים פרק ג הלכה י

⁶⁵ בשונה מוידוי מעשרות לעיל שיכול להתודות בכל מקום.

⁶⁶ שכל מקום שנאמר עניה אינו אלא בלה"ק בירו' פ"ז דסוטה דילפי' מלויים דכתיב וענו ואמרו.

⁶⁷ עיין דרך אמונה שם סא

⁶⁸ שו"ע ונו"ב קסט כט

⁶⁹ סדר בחליצה מח

הַלָּכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

במפיק ה"א⁷⁰, וצריך לאומרו בעמידה, וכן כשמקריין אותה צריכה לקרות בעמידה. ואפילו אם היא מאותן היבמות שחולצות ולא מתייבמות שלא התירוה חכמים להתייבם, אפילו הכי צריכה קריאה⁷¹.

ויפרש ראש הב"ד⁷² ליבם מה שאמרה היבמה בלשון לע"ז, או בלשון שהוא מכיר בו, אם הוא ע"ה ולא הבין מה שאמרה היבמה, וכמו שהיבם צריך לדעת מה אמרה היבמה כן צריך לדעת מה הוא משיב לכן אם הוא ע"ה ואינו מבין מה שאמר בלשון הקודש יפרש ראש ב"ד פירוש הדברים בלשון לע"ז או בלשון שהוא מבין.

אם היבם נלעג לשון וערל שפתים, ולא יוכל לדבר מבטא האותיות כתקנה אין חשש.

וכשמקריין⁷³ אותה מקריין אותה מלה במלה זו אחר זו בלשון הקדש, רק מלות לא אָבָה צריכין להקרותה בנשימה אחת בלי הפסק, שלא תחלק מלת לא ממלת אבה ויהיה משמע דבריה אבה יבמי שהוא היפך הכוונה. וכן היבם מקריין אותו לא חֲפָצְתִּי בנשימה אחת, שלא יחלוק מלת לא ממלת חפצתי ויהיה משמע דבריו חפצתי לקחתה שהוא ג"כ היפך הכוונה, שהרי אינו חפץ לקחתה אלא לחלוץ לה. אולם כבר נתבאר שבדיעבד אם חלוץ ולא קראו כלל חליצתו כשרה.

ויש אומרים שכל הג' מלות צריכין לקרות בנשימה אחת, היא, לא אָבָה יְבָמִי. והוא, לא חֲפָצְתִּי לְקַחְתָּהּ. שאם יחלקו מלת יבמי ממלת אבה וכן מלת לקחתה ממלת חפצתי, היה נמי משמע היפך הכונה, שאם תחלק שתי מלות לא אבה ממלת יבמי היה משמע לא אבה כמו שאמרתי מאן יבמי כו' אלא רוצה ליבמי, וכן הוא אם יחלק לא חפצתי ממלת לקחתה היה משמע לא חפצתי כמו שאמרה היא מאן כו' אלא אני רוצה לקחתה.

י. ברכת כהנים וברכת כהן גדול

מצות עשה⁷⁴ מן התורה שיברכו הכהנים את ישראל בכל יום בנשיאת כפים שנאמר (במדבר ו פסוק כג) כֹּהֵן תִּבְרַכְוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם כֹּה תִּבְרַכְוּ וגו' וכן הוא אומר (ויקרא ט פסוק כב) וַיֵּשָׂא אֶהָרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם.

⁷⁰ שם מט

⁷¹ אף על גב דמקריין אותו לא חפצתי לקחתה דמשמע אם היה חפץ היה מיבם, וכן היא אומרת לא אבה יבמי דמשמע אם יאבה היה מיבם, וכאן אף אם יאבה אין מניחין לו, מכל מקום כיון דמדאורייתא היתה עולה ליבום אלא שחכמים גזרו ולא הניחוהו ליבם משום חומרא או משום ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה, הוי שפיר הא אם חפץ מיבם

⁷² באר היטב סדר החליצה למ

⁷³ שו"ע ונו"כ שם כט

⁷⁴ שו"ע ונו"כ או"ח קבח א יד

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

אין מברכין אלא בלשון הקודש שנאמר פה תברכו עד שיאמרו בלשון הזה. ובעמידה ובקול רם ובנשיאת כפים ואפילו בדיעבד לא יצאו אם שינו באחת מאלה.

הלכתא למשיחא

יא. ופרשת המלך

נאמר בפרשת וילך (דברים לא פסוק י – יג) מִקֵּץ שִׁבְעֵי שָׁנִים בְּמַעַד שָׁנָה הִשְׁמַטָּה בְּחַג הַסְּפֹת. בָּבֹא כָּל יִשְׂרָאֵל לִרְאוֹת אֶת פְּנֵי יְקֹנָק אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם. הִקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ. נִצְטוּינוּ בַּזֶּה לְהַקְהִיל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּכָל מוֹצָאֵי שְׁמִיטָה בַּעֲלוֹתָם לְרֹגֶל, וְלִקְרוֹת⁷⁵ בְּאָזְנֵיהֶם מִן הַתּוֹרָה פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁהֵן מִזְרֹזוֹת אוֹתָם בַּמִּצְוֹת וּמַחְזֻקוֹת יְדֵיהֶם בְּדַת הָאֱמֶת⁷⁶.

הבה"ג והיראים⁷⁷.

חובה על המלך לקרוא בתורה. ולכן נקראה פרשת קריאה זו בשם "פרשת המלך".

הזמן שנצטוינו בו לקיים את מצוות הקהל הוא מוצאי יו"ט הראשון של חג הסוכות. של השנה השמינית.

קריאת הקהל והברכות בלשון הקדש, שנאמר תקרא את התורה הזאת בלשונה אף על פי שיש שם לועזות⁷⁸.

אף אנשים שמדברים בלשונות אחרות, וגרים שאינם מכירים את לשון הקודש, וכ"כ מי שאינו יכול לשמוע שאין לו שמיעה טובה, או שעומד במקום רחוק⁷⁹ צריך לכוין את לבו ולהכינו לקריאה זו, ולהקשיב אזנו לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה את

⁷⁵ הבה"ג מ"ע קסב ופרשיות סה והיראים רסו ותלג חלקו על שאר מוני המצוות ומנו בענין זה שתי מצוות, א. מצוה על המלך שיקרא בתורה באזני כל ישראל, ב. מצוה על בני ישראל שבשהמלך קורא את התורה יבואו כולם לשמוע ועי' ר"י פרלא בפירושו לרס"ג ח"א עשה מז וח"ג פרשה י, ותועפות ראם ליראים שם

⁷⁶ רמב"ם חגיגה פ"ג ה"א. רמב"ם בסהמ"צ עשה מז, סמ"ג עשין רל, החינוך מצוה תריב. וכ"כ יראים רסו תלג, אזהרות לר' שלמה אבן גבירול עשה נב ועי' קונטרס זכר למקדש להאדר"ת פ"א אות ב' שר"ל שמלשון הרמב"ם "להקהיל" משמע שמלבד המצוה על כל הצבור להיקהל יש גם מצוה להקהילם, והחוב הוא על ב"ד הגדול או המלך, ודלא כשאר הראשונים שכתבו להקהל

⁷⁷ רסו ותלג

⁷⁸ רמב"ם חגיגה פ"ג ה"ה, שנאמר: "תקרא את התורה הזאת" (דברים לא יא), – בלשונה

⁷⁹ לח"מ שם, [ועי' זכר למקדש להאדר"ת שר"ל שאינו מבין לשון הקודש]

הַלָּכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּרַף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

קריאת התורה של המלך, כיום שניתנה בו התורה בסיני, ויראה עצמו כאילו עתה נצטווה בה ומפי הגבורה שומעה, שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל, כיון שלא קבעו הכתוב אלא לחזק את דת האמת⁸⁰.

אפילו חכמים גדולים שיודעים את כל התורה כולה חייבים לשמוע בכוונה גדולה יתרה⁸¹.

יב. ופרשת עגלה ערופה

הרוג שנמצא נופל בארץ ולא נודע מי הכהו, מניחין אותו במקומו ויוצאין חמשה זקנים מבית דין הגדול שבירושלם כמו שנאמר בפרשת שופטים (דברים כא פסוק ט ב' וַיֵּצֵא חֲלָל בְּאֶדְמָה וְגו' לֹא נֹדַע מִי הִכָּהוּ. וַיֵּצְאוּ זִקְנֵיךָ וּשְׂפָטֶיךָ וּמָדְדוּ אֶל הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבַת הַחֲלָל. אַחֵר שְׂמוּדֵיךָ וְנֹדַעַת הָעִיר הַקְּרֹבָה קֹוֹבְרִין אֶת הַנֶּהָרֵג בַּמָּקוֹמוֹ וְחוֹזְרִין זִקְנֵי יְרוּשָׁלַם לַמָּקוֹמָן, וּבֵית דִּין שֶׁל אוֹתָהּ הָעִיר מְבִיאִין עֲגֹלַת בָּקָר מִשָּׁל אִנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הַחֲלָל וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא עֲגֹלַת בָּקָר וְגו'. וְהוֹרְדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת הָעֲגֹלָה אֶל נַחַל אֵיתָן וְגו' נַחַל שֶׁהוּא שׁוֹטֵף בַּחֲזָקָה, וְזֶהוּ אֵיתָן הָאֱמֹר בַּתּוֹרָה.

ועורפין אותה שם בקופיץ מאחריה, כמו שנאמר וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֲגֹלָה בְּנַחַל. ובית דין של אותה העיר עם כל זקני העיר אפילו הם מאה הכל רוחצין את ידיהן שם במקום עריפתה של עגלה כמו שנאמר וְכָל זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא הַקְּרֹבִים אֶל הַחֲלָל יִרְחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל הָעֲגֹלָה הָעֲרוּפָה בְּנַחַל. וְנָגְשׁוּ הַכֹּהֲנִים וְגו'.

וענו ואמרו ואומרים שם בתוך הנחל בלשון הקודש יְדִינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ, כלומר שלא בא לידנו הנהרג הזה ופטרנוהו בלא מזונות ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לוי, והכהנים אומרים בלשון הקודש פֶּפֶר לְעֹמֶךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ ה' וְאֵל תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עֹמֶךָ יִשְׂרָאֵל, וחולכין להן, והקב"ה מכפר על הדם שני' ונכפר להם הדם.

יג. ומשוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם

בכל מלחמה, היו ממנים כהן מיוחד לדבר אל העם במערכות המלחמה ולחזק את ליבם, כמו שנאמר (דברים כ פסוק א – ב) ב' תֵּצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיְבֶיךָ וְרֵאִיתָ סוּס וָרֶכֶב עִם רַב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם וְגו'. וְהָיָה בְּקֶרְבָּם אֵל

⁸⁰ רמב"ם שם הלכה ו

⁸¹ רמב"ם שם

הלכה למעשה ולמשיחא בדף היומי

מסכת סוטה

המִלְחָמָה וְנִגְשׁ הַכֹּהֵן וְדַבֵּר אֶל הָעָם. וכשנתמנה לכך, היו מושחים אותו בשמן המשחה, ועל כן היה נקרא "משוח מלחמה".

פעמיים היה הכהן שנתמנה להיות "משוח מלחמה" מדבר אל העם: פעם אחת בספר, על גבול הארץ, ופעם אחת במלחמה, לפני המערכה. כמו כן, היה ה"משוח מלחמה" קורא אל הפטורים מלצאת למלחמה לחזור מן המערכה.

אחד מלחמת⁸² מצוה ואחד מלחמת הרשות ממנין כהן לדבר אל העם בשעת המלחמה,

עת שעורכין המערכות והם קרבים להלחם, משוח מלחמה עומד במקום גבוה וכל המערכות לפניו, ואומר להם בלשון הקדש (פסוק ג – ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קָרְבִּים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל אִיְבֵיכֶם אֵל יֵרֶךְ לְבַבְכֶם אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תִּחְפְּזוּ וְאֵל תַּעֲרִצוּ מִפְּנֵיהֶם. כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוֹלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אִיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם.

עד כאן אומר משוח מלחמה וכהן אחר תחתיו משמיע אותו לכל העם בקול רם, ואחר כך מדבר משוח מלחמה (שם פסוק ה – ח)

מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית חֹדֶשׁ וּגּו' וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרִים וּגּו' וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וּגּו' עד כאן משוח מלחמה מדבר והשוטר משמיע לכל העם בקול רם, ואחר כך מדבר השוטר מעצמו ואומר מִי הָאִישׁ הִקְרָא וְרָךְ הַלֵּבב וּגּו'. ושוטר אחר משמיע לכל העם.

דף לב:

הלכה למעשה

יד. מפני מה תקנו תפלה בלחש כדי שלא לבייש את עוברי עבירה

כבר התבאר במסכת ברכות דף ל: שהמתפלל תפילת העמידה, לא יתפלל בלבו לבר⁸³ אלא מחתך הדברים בשפתיו כלומר שיבטא בשפתיו את המלים שבתפלה כהוגן, ומשמיע לאזניו בלחש ולא יתפלל בהרהור הלב

⁸² רמב"ם הלכות מלכים פרק ז הלכה א

⁸³ שו"ע ונו"כ או"ח קא ב

הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּרַף הַיּוֹמִי

מַסְכַּת סוּטָה

בלבד, ולא ישמיע קולו באופן שיוכל לשמוע אחד העומד חוץ לד' אמותיו, שנאמר (שמואל א א פסוק יג) רַק שְׁפָתֶיהָ נָעוּת וְקוֹלָהּ לֹא יִשְׁמָע.

ולא ישמיע קולו לאחרים בתפלתו, ויזהר שלא יטריד אותם העומדים לצידו ממש ע"י ששומעים קולו ומפריע להם,

וכל המשמיע קולו בתפלתו, ה"ז מקטני אמנה כאלו אין הקדוש ברוך הוא שומע תפלת לחש⁸⁴. וחכמים תקנו תפלה⁸⁵ בלחש לגמרי שלא להשמיע אלא לאזניו בלבד כדי שלא לבייש עוברי עבירה שהם מתוודים על עונותיהם בתפלה.

על פי קבלת האר"י ז"ל יש להקפיד להתפלל בלחש ממש⁸⁶, באופן שגם אזניו לא ישמעו תפלתו. אך מכל מקום המנהג בין אשכנזים והספרדים כפי הכרעת השו"ע בנושאי כליו שישמיע לאזניו. ובלבד שיזהר שיהיה בלחש שלא ישמיע לאחרים.

ואם אינו יכול לכוין בלחש או שאינו יכול לכוין כל כך כמו בקול רם מותר להגביה קולו כדי לכוין יפה והוא שמתפלל בינו לבין עצמו, אבל בצבור אסור להגביה קולו מפני שמטריד הצבור, אלא אם אינו יכול לכוין בלחש ילך ויתפלל בביתו בקול⁸⁷.

ואפילו אם יכול לכוין בלחש כמו בקול, אם משמיע קולו כשמתפלל בביתו כדי שילמדו ממנו בני ביתו נוסח התפלה מותר. ואין ספק שצריכים לענות אחריו אמן.

נוהגין שבראש השנה ויום כפור מגביהין קולם כדי שילמדו זה את זה מפני שאין רגילין בתפלות אלו ועוד כדי לעורר הכוונה ביותר מפני שהם ימי תשובה ואין חוששים שיטרידו ויטעו זה את זה כיון שסידורים ומחזורים בידם ואעפ"כ יותר טוב להתפלל בלחש אם יכול לכוין, ועכ"פ יזהרו שלא להגביה קולם יותר מדאי שכל המגביה קולו הרבה ה"ז מנביאי השקר שנאמר בהם (מלכים א יח פסוק כח) וַיִּקְרְאוּ בְּקוֹל גָּדוֹל.

ומכל מקום ש"ץ המגביה קולו כדי לעורר הכוונה, ולהשמיע יפה לבריות, יפה הוא עושה שעיקר תפלת הש"ץ נתקנה בקול רם, אבל אותם שעושים כן להראות קולם עושים שלא כהוגן.

⁸⁴ מ"ב שם ה והוא טעם הגמ' בברכות

⁸⁵ שו"ע הרב שם שהביא טעם זה מבגמ' ובמהרש"א סוטה שם תירץ, שאם היו כולם מתפללים בקול לא היינו אומרים שהמגביה קולו הוא מקטני אמנה, ורק לאחר שתקנו להתפלל בלחש משום עוברי עבירה, המגביה קולו הרי זה מקטני אמנה. אולם עיין בב"י שכתב שבר"ה וביו"ב מותר להגביה קולו, כיון שבזמן הזה כולנו מתוודים בנוסח אחד. משמע מדבריו שמעם זה של משום עוברי עבירה לא שייך בזמנינו. ברם במשנ"ב כאן הביא מהברכי יוסף דלכתחילה צריך להתפלל בלחש כל כך שאף חברו העומד בסמוך לו לא יהיה יכול לשמוע. ולמד כן מדברי הגמרא בסוטה שהטעם שיש להתפלל בלחש משום עוברי עבירה, ולכן איכא קפידא שלא ישמע אחר תפלתו, משמע שדעתו שמעם זה שייך אף בזה"ז.

⁸⁶ שכתבו דצריך לחוש לדברי הוזהר שאף לכתחילה לא ישמיע לאזניו אבל המ"א כתב שאין ראייה מהוזהר וכ"כ בביאור הגר"א דאף דעת הוזהר הוא כהשו"ע וכ"כ שארי אחרונים שטוב יותר לכתחילה שישמיע לאזניו. ובדיעבד לכו"ע אם אמר בלחש כ"כ שאפילו לאזניו לא השמיע יצא כיון שמ"מ הוציא בשפתיו. מ"ב שם ה

⁸⁷ שו"ע הרב שם ובבה"ל שם ד"ה דאתי

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

יש אומרים⁸⁸ דכשאחד מתפלל שמונה עשרה מותר להגביה קולו בתפילתו כשמגיע לתיבות 'משיב הרוח' 'מוריד הטל' 'ותן ברכה' ו'יעלה ויבוא', כדי להזכיר הקהל. אולם יש אומרים⁸⁹ שאין זה דרך ארץ לתפילה.

מי שהתפלל בהרהור הלב, ולא הוציא המלים בפיו ובשפתיו, לא יצא ידי חובת התפילה⁹⁰, וצריך לחזור ולהתפלל, אך טוב שיתנה ויאמר: אם לא יצאתי ידי חובת התפילה, הריני חוזר ומתפלל לשם חובה, ואם יצאתי ידי חובה, תהיה תפילתי זו לנדבה. ואולם אם הרהר ברכה אחרונה בלבד, בדיעבד יצא ידי חובת הברכה. אבל אם הרהר ברכה ראשונה בלבד, יאמר ברוך שם כבוד וגו', ויחזור לברך ברכה ראשונה.

הלכתא למשיחא

טו. וטמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים וכל מי שאירע בו דבר צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים

המצורעת⁹¹ אינה פורעת ואינה פורמת ולא עוטה על שפם, אבל יושבת היא מחוץ לעיר ומודיעה לאחרים שהיא טמאה, ולא המצורעים בלבד אלא כל המטמאים את האדם, חייבין להודיע לכל שהן טמאין, כדי שיפרשו מהן, שנאמר (ויקרא יג פסוק מה) וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא הטמא מודיע שהוא טמא.

⁸⁸ עיין מטה משה (סימן תקיט) בשם רבו המהרש"ל, שבבבלי ראש חודש יתחיל השמש להתפלל שמונה עשרה קודם הציבור, וכשיגיע ליעלה ויבוא או יאמר בקול רם תיבות יעלה ויבוא, וכן כתב הבאר היטב (סימן תכב סק"א). ובכף החיים (סימן רלו סק"ז) כתב שהשליח ציבור כשמגיע לתיבות יעלה ויבוא או על הניסים יש להגביה קולו כדי להזכיר הציבור שלא ישכחו.

⁸⁹ עיין בה"ל להלן (סימן קיד ד"ה אסור) שכתב וז"ל: מדלא זכרו את העצה שנזכרה במג"א שהשליח ציבור יזכיר בתוך התפילה בקול משיב הרוח ומוריד הגשם, משמע דסבירא להו שאין נכון לעשות כן. ודעת החזו"א (ארחות רבנו ח"ג עמוד רז, דעת נוסה תשובה קמו) שלא יעשה כן, משום שאין זה דרך ארץ לתפילה, וכ"כ בערוך השולחן (שם סק"ה). אולם הגר"ח קנייבסקי (דעת נוסה שם) כתב שהמנהג להקל בזה, וגם החזו"א לא אמר שהדבר אסור אלא שאינו דרך ארץ. ובשו"ת ארץ צבי (ח"א סימן כד) מביא שכן מנהג העולם, דתיבות אלו אינו נחשב גוף התפילה ואין דינו כתפילה שאסור להגביה קולו בתפילה. ובפמ"ג (סימן קיד א"א סק"ב) כתב ליישב דדומה לדברי הרמ"א להלן סעיף ב שמותר להתפלל בקול כשהוא בביתו, אם עושה כן כדי שילמדו ממנו בני ביתו. ועיין בהליכות שלמה (תפלה, פ"ח ארחות הלכה הערה 20) שרק השמש יעשה כן, אבל לענין שאר המתפללים הדבר מבוזה לעשות כן בשעה שעומד לפני המלך בתפלה.

⁹⁰ שו"ע הרב שם ובה"ל שם ד"ה בלבו וסיים ומ"מ האידנא אין לנו להורות היתר זה להתפלל ביחיד ולעורר הכונה שילמדו ממנו אחרים אם לא גדול הדור ומפורסם שכל מעשיו לש"ש. ועיין שו"ת אג"מ אורח ח"ג סימן ז כתב דהיינו שיש לו את הכוונה הנצרכת לתפילה, אלא שרוצה להוסיף כוונה, שבכ"ה ג' ודאי מעלת תפילה בציבור עדיפא לפי שהיא חובה, וגם מי יאמר שיצליח לכיוון יותר, אבל אם אינו יכול לכיוון כלל, ודאי יתפלל ביחידות.

⁹¹ רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק י הלכה ח

הִלְכָּה לְמַעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מִסְכַּת סוּטָה

טז. שֶׁהָרִי לֹא חָלַק הַכְּתוּב מִקּוֹם בֵּין חֲטָאת לְעוֹלָה

קִדְשֵׁי קִדְשִׁים⁹² אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתָן וְאֵין מִקְבְּלִין אֶת דָּמָן אֶלֶּא בַּצִּפּוֹן הַמְּזוּבָּח. וּמִנִּין שֶׁאֵין שׁוֹחֲטִין קִדְשֵׁי קִדְשִׁים אֶלֶּא בַּצִּפּוֹן, שֶׁהָרִי נֹאמֵר בַּעֲוֹלָה (וַיִּקְרָא אֶת פֶּסוּק יא) וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָהּ וְגו' וּבַחֲטָאתָ הוּא אוֹמֵר (שֵׁם פֶּרֶק ו פֶּסוּק יח) בְּמָקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִּשְׁחַט הַחֲטָאתָ וְגו', וְכֵשֶׁם שֶׁהַחֲטָאתָ נִקְרְאתָ קִדְשֵׁי קִדְשִׁים כִּךְ הָעוֹלָה נִקְרְאתָ קִדְשֵׁי קִדְשִׁים, וּבִאֲשֶׁם הוּא אוֹמֵר (שֵׁם פֶּרֶק ז פֶּסוּק ב) בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַטוּ אֶת הָעֹלָה יִשְׁחַטוּ אֶת הָאֲשֶׁם, וְשִׁלְמֵי צִבּוֹר הוֹקְשׁוּ לַחֲטָאתָ שֶׁנֹּאמֵר (שֵׁם פֶּרֶק כג פֶּסוּק יט) וַעֲשִׂיתֶם שְׁעִיר עֲזִים אֶחָד לְחֲטָאתָ וְשְׁנֵי כִבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה לְזִבְחַ שְׁלָמִים לְפִיכֶךְ הֵן קִדְשֵׁי קִדְשִׁים כַּחֲטָאתָ וְנִשְׁחַטִּין בְּמָקוֹם שֶׁחִיטָתָהּ, וּמָקוֹם שֶׁחִיטָתָהּ הוּא מָקוֹם הַקְּבִלָּה.

יז. דָּם חֲטָאת לְמַעֲלָה וְדָם עוֹלָה לְמַטָּה

הַחֲטָאוֹת הַנֶּאֱכָלוֹת⁹³ דָּמָן טַעוֹן אַרְבַּע מִתְּנּוֹת עַל אַרְבַּע קִרְנוֹת הַמְּזוּבָּח הַחִיצוֹן, מִחֲצֵי מְזוּבָּח וּלְמַעֲלָה לְפִי שֶׁנֹּאמֵר בֵּה (שֵׁם פֶּרֶק ד פֶּסוּק ל) עַל קִרְנֹת מִזְבֵּחַ, וְכִיצֵד הוּא עוֹשֶׂה, כְּשֶׁלּוֹקֵחַ הַכֶּהֵן הָדָם בְּמִזְרֵק מוֹלִיכּוֹ אֶצֶל הַמְּזוּבָּח וְטוֹבֵל אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית הַסְּמוּכָה לַגּוֹדֵל בְּדָם, וְסוֹמֵךְ בְּאֶצְבָּעוֹ הַגְּדוֹלָה מִכָּאן וּבְגוֹדֵל מִכָּאן וּמִחֲטֵא וַיּוֹרֵד כִּנְגַד חוּדָה שֶׁל קֶרֶן עַד שֶׁיִּכְלָה כָּל הָדָם שֶׁבְּאֶצְבָּעוֹ, וְכֵן הוּא עוֹשֶׂה בְּכָל קֶרֶן וּקֶרֶן, וְאִם נָתַן סְמוּךְ לְקֶרֶן כֹּאמֶה אַחַת מִכָּאן אוֹ מִכָּאן כִּפְרָה.

הָעוֹלָה וְהָאֲשֶׁם⁹⁴ וְהַשְּׁלָמִים בֵּין שֶׁל יַחִיד בֵּין שֶׁל צִבּוֹר, זְרִיקַת דָּם שְׁלֹשֶׁתָּן עַל גְּבִי הַמְּזוּבָּח שׁוֹה לְעוֹלָה, וְכִיצֵד הוּא עוֹשֶׂה, כְּשֶׁלּוֹקֵחַ הַכֶּהֵן הָדָם בְּמִזְרֵק וְזוֹרֵק מִמֶּנּוּ בְּמִזְרֵק שְׁתֵּי זְרִיקוֹת עַל שְׁתֵּי זְוִיּוֹת הַמְּזוּבָּח בְּאֶלְכָסוֹן מִחֲצֵי הַמְּזוּבָּח וּלְמַטָּה עַל קֶרֶן מְזֻרְחִית צִפּוֹנִית וְעַל קֶרֶן מְעֻרְבִית דְּרוּמִית, וּמִתְכוּיִן כְּשִׁיזֹרֵק הָדָם עַל הַקֶּרֶן שִׁיחִיָּה הָדָם מִקִּיף עַל הַזְוִיּוֹת כִּמִּין הָאוֹת רִי"ש, כְּדִי שִׁימְצֵא הָדָם שֶׁל שְׁתֵּי מִתְּנּוֹת עַל אַרְבַּעַת כְּתָלֵי הַמְּזוּבָּח לְפִי שֶׁנֹּאמֵר בַּעֲוֹלָה וּבַשְּׁלָמִים סָבִיב וְהוּא הָדִין לְאֲשֶׁם, וְשִׁירֵי הָדָם נִשְׁפָּכִין עַל הַיִּסּוֹד הַדְּרוּמִי.

יח. חֲטָאת נִקְבָּה עוֹלָה זָכָר

⁹² רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ה הלכה ב ג

⁹³ רמב"ם שם פרק ה הלכה ז

⁹⁴ רמב"ם שם הלכה ו

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

כל חטאת יחיד לנקבה, כל עולת בהמה⁹⁵ אינה באה אלא מן הזכרים בלבד, והיא באה מן הכבשים ומן העזים ומן הבקר בין גדולים בין קטנים, ומן התורים ובני יונה ואחד בהן הזכר והנקבה.

הלכה למעשה

יט. שלא יקראנה למפרע

כבר התבאר במסכת ברכות דף יג. וטו. שאם קרא קריאת שמע למפרע⁹⁶, כלומר ששינה סדר הפסוקים וכל שכן את סדר המילים, והקדים את המאוחר. לא יצא. שנאמר (דברים ו פסוק ו) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגו' בהוויתן יחו. ואף פרשת ויאמר, שאינה אלא מדרבנן. כשתקנו רבנן לאומרה משום מצות זכירת יציאת מצרים, ג"כ כעין זה תקנוה⁹⁷.

ולכן אם דילג פסוק אחד ואפילו תיבה ואות אחת, והמשיך קריאתו ונזכר שטעה, חוזר לתחילת אותו הפסוק שטעה, ומהנכון שמשם ואילך יקרא שוב על הסדר, אם כי מדינא מספיק שיקרא משם עד סוף הפרשה.

ואם קרא פסוק וְהָיוּ הַדְּבָרִים וְגו' קודם וְאֶהְיֶה וְגו', יחזור ויקרא רק פסוק והיו הדברים ולא ואהבת, ואף שבעת הקריאה קראה אחר והיו הדברים מ"מ עכשיו הוא בסדרן⁹⁸.

ואם מחשבתו היתה תפוסה בדברים אחרים ואינו יודע כלל היכן עומד ועד היכן אמר, צריך לחזור ולקרוא מהמקום שיודע שבודאי אמר, על הסדר עד סוף קריאת שמע, ובלבד שזכור לו שכיון בפסוק ראשון, שאם לא כן חוזר לשם.

במה דברים אמורים, בסדר הפסוקים. וכ"ש אם סירס את התיבות. אבל אם הקדים פרשה לחברתה, אף על פי שאינו רשאי, יצא לפי שאינה סמוכה לה בתורה. ואינו אלא תקנת חכמים שהם סדרים כך⁹⁹, כמו שאמרו למה קדמה שמע לזהיה אם שמוע, כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה, ואח"כ יקבל עליו עול מצות וכו'.

⁹⁵ רמב"ם שם פרק א הלכה ח טו

⁹⁶ שו"ע ונו"כ סד א

⁹⁷ מ"ב שם א

⁹⁸ ביאור הלכה שם ד"ה בד"א

⁹⁹ מ"ב שם ג ועיין בביאור הגר"א דמדרבנן לא יצא בכל גווניו וכן בהפמ"ג במ"ז מפקפק בזה דאימא דמדרבנן לא יצא. ודע דהפמ"ג הניח בצ"ע בעיקר הדין למה בכתיבת הפרשיות פסק השו"ע ביו"ד בסימן רפ"ח וגם הרמב"ם גופא דפסול שלא כסדרן אף דשם גם כן אין הפרשיות סמוכות זה אחר זה והכא יצא ונ"ל בפשיטות ליישב כיון דבתורה נכתב והיה אם שמוע בפ' עקב אחר שמע שבפ' ואתחנן אם יכתוב והיה א"ש קודם מקרי שלא כהוויתן ולכן שם פסול משא"כ בענינינו הוא רק תקנת חז"ל. דשם כיון דארבע פרשיות שבתפילין וב' פרשיות שבמזוזה מעכבות זו את זו כדאיתא במנחות כ"ז במשנה אם כן אם חיסר פסוק אחד או פרשה אחת הרי הוא כאלו לא כתב כלל ולכן אמרינן דמה שגילתה לנו התורה דבעינן כסדרן משא"כ בענינינו אם לא

הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מַסַּכְת סוּטָה

וכשעתותיו בידו ולא יפסיד תפילת הציבור, עדיף שיחזור לומר כל הפרשיות על הסדר, כי על פי הסוד צריך להיות דווקא בסדרן¹⁰⁰.

ג. הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא

כבר התבאר במסכת ברכות דף טו. שצריך¹⁰¹ לכתחילה מדרבנן ולדעת הראב"ד הובא בחידושי הרשב"א מדאורייתא¹⁰² להשמיע לאזנו בק"ש, וה"ה בברכותיה¹⁰³ מה שמוציא בפיו. ואם לא השמיע לאזנו, יצא.

ומה שיוצא הוא בלבד שיוציא בשפתיו. כלומר שיחתוך¹⁰⁴ התיבות היטב על ידי חמשה מוצאות הפה (לשון, שפתים, חך, גרון, שיניים). אך אם הרהר בלבו או רק מנענע שפתיו בעלמא אין זה אלא בגדר הרהור ולא יצא, שקיים בדינו לענין הלכה שהרהור לאו כדיבור דמי¹⁰⁵ (כלומר שהרהור אינו נחשב כדיבור).

אם מתפלל במקום שיש רעש מציבור המתפללים או מכל דבר אחר, יש להחמיר¹⁰⁶ ולהרים קולו עד שישמיע לאזניו.

צריך שלוח צבור להשמיע קולו בשמע ישראל¹⁰⁷. כדי שישמעו הקהל, וימליכו שם שמים יחד.

מי שמחמת חולי, או שאר אונס, אין באפשרותו לדבר, ראוי שישתדל לשמוע הברכות וק"ש ותפילה מאחר, ובכוונה לצאת ולהוציא¹⁰⁸.

אך אם אין לו ממני לשמוע או שאינו יכול לשמוע מאחר יקרא ק"ש בלבו, ויוצא. והקב"ה יקבע לו שכר עבור זה, אבל בעצם אינו יוצא בזה. על כן כשיסתלק האונס אם עדיין לא עבר זמן ק"ש מחוייב לחזור ולקרותה.

קרא רק פרשה ראשונה בודאי יש לו עכ"פ מצוה דקבלת עול מ"ש אף אם לא קרא השניה של קבלת עול המצות אף אם נאמר דשתיהן דאורייתא אין מעכבין זו את זו שהרי בכל אחת כתוב צווי בפני עצמה וכל פרשה ופרשה מורה על ענין מיוחד בפני עצמו לכן אמרינן דכונת הכתוב והיו הוא רק על הפסוקים שבכל פרשה וכ"ז אפילו אם שתיהן דאורייתא וכ"ש אם נאמר דפרשה אחת מן התורה בודאי לא קאי והיו רק על הפסוקים שבפרשה זו. ומ"מ מדרבנן בודאי לא יצא אפילו אם שינה הפסוקים בפרשה ב' וג'. ביאור הלכה שם ד"ה אע"פ

¹⁰⁰ כה"ח ס"ק ג

¹⁰¹ שו"ע ונו"כ שם ג

¹⁰² מ"ב שם ד

¹⁰³ מ"ב שם ה

¹⁰⁴ שו"ת שאילת שאול ח"א סי' י"ב, ובס' הליכות שלמה פ"ז אות י'.

¹⁰⁵ מ"ב שם ו

¹⁰⁶ כה"ח ס"ק ז

¹⁰⁷ שו"ע שם ה

¹⁰⁸ הליכות שלמה פ"ז אות י' בשם הגרש"ז אויערבאך וצ"ל, שו"ת שבט הקהתי ח"ד סי' ל"ד

הלכה למעשה ולמשיחא בדף היומי

מסכת סוטה

ואף לכתחלה יעשה כן אם הוא במקום שאינו נקי לגמרי, ואינו יכול לנקותו משום אונס, שיהרהר בלבו. ובלבד שלא יהא מקום מטונף לגמרי. שאסור להרהר בדברי תורה במקום מטונף לגמרי.

ואם המקום ההוא מטונף לגמרי, לא ירהר נוסח קריאת שמע או הברכה. רק יחשוב בלבו שמחוייב ואינו יכול לקיים, ויצטער על זה. וד' יראה ללבב ליתן לו שכר המחשבה כיון שהוא אנוס. ופשוט שהשותין בבית המרחץ שלא כדין עושים, שהרי שם אסור אפילו להרהר, וגם אינו אנוס לשתייה זו.

ירא שמים יחמיר לעצמו לכל ברכות הנהנין והמצוות¹⁰⁹ וכל שכן לענין קריאת שמע ותפילה, שאם נסתלק האונס שמחמתו לא יכל לומר בפיו, ועדיין לא חלף זמן חיוב הברכה, או התפילה, שיברך או יתפלל בפיו כדין וכהוגן, ואין לחשוש לברכה לבטלה, דלענין הזכרת שם שמים לבטלה (לאו דלא תשא) לכו"ע 'הרהור לאו כדיבור דמי'.

¹⁰⁹ כמבואר בביאור הלכה שם ד"ה יצא